

Årsrapport 2013

Året 2012 sluttede med generalforsamling og **foredrag om kakao**. Det er en fantastisk historie, den plante har. Det var godt at høre om en kulturplante med så stor betydning.

Marie Lund Eriksen fortalte og lavede smagstest. Det var hyggeligt og inspirerende, lige inden vi skulle nyde julens chokolader.

Januar

August Krog af Kaj Sand-Jensen

Hvor har vi godt af at høre, hvordan det hele begyndte. Hvem startede med at lave insulin, som har reddet så mange menneskeliv? Det gjorde August Krogh. På årets første møde fortalte Kaj Sand-Jensen om zoologen August Krogh, der fik Nobelprisen i medicin i 1920.

Kaj Sand-Jensen fortalte så levende om August Krogh, at man skulle tro, de havde været kollegaer. Det er godt at kunne formidle historie, så det vedrører os i dag. Vi fik også lidt at vide om, hvordan der undervises på Københavns Universitet i dag, så vi blev godt opdateret. Alle deltagerne var opsat på at gå hjem at læse: August og Marie Krogh. Et fælles liv for videnskaben. Fra 1995. Skrevet af deres datter Bodil Schmidt-Nielsen.

Skal man på biblioteket, så hent også bogen om Wesenberg Lund: *"Den sidste naturhistoriker"*, skrevet af Kaj Sand-Jensen.

Februar

Tisvilde Hegn af Flemming Rune

Gav os en fantastisk aften. Fantastisk på mange måder, for han havde komponeret et meget instruktivt foredrag

Først fik vi indblik i, hvordan man forsker i gamle skrifter. Han har på fineste måde fotograferet sit arbejde på Rigsarkivet. Det var interessant for alle os, der ikke plejer at komme der.

Derefter viste han de billeder, der kommer i bogen, hvoraf flere afsnit er færdigskrevet.

Flemming Rune er en ener, hvem det lykkes at få flere og flere til at hjælpe sig med at indsamle materiale.

Ingen kan stå for Flemming Runes begejstring, som er så dejlig smittende.

Bogværket om Tisvilde har den store betydning, at der bliver flere og flere, der vil kæmpe for at få de forskellige naturtyper bevaret. Det har også den store betydning, at miljøstyrelsens arbejde bliver synliggjort, og de ansvarlige får stor lyst til at arbejde for naturen, når de får at vide, hvor mange der er begejstrede for deres indsats. Det er jo ikke lige meget om områdets skovfoged Søren Agerlund prøver at bekæmpe hybenbuskene eller ej. Jeg synes, at Flemming Rune burde have Nobelprisen i naturformidling.

Marts

Natur på nettet

I marts hjalp **Vibeke Horsten** og **Anne Messmann** os med at finde gode natursider på nettet. Tak til dem. Det var godt, og jeg tror, at mange af vores medlemmer er fortrolige med dette. Måske skulle vi også hjælpes lidt med at komme i gang med at bruge de mange apps. Det er dejligt, når vores medlemmer underviser hinanden.

Når man har et stykke jord, har man et ansvar

Således indledte **Jens Juhl** sit power-pointforedrag. Han og hans hustru **Sølva Falgren** har en kolonihavegrund på 480m², som de driver økologisk. De går ind for bæredygtig livsstil--- også i praksis.

De lever imidlertid godt, derfor har de også kaldt deres kolonihavehus for "Slottet i Smørmosen." Jens Juhl fortalte alt om planlægningen og arbejdet. Vi fik nøje instruks i af lave en ordentlig kompost, for som han sagde: "Man har selv ansvaret for jordens kvalitet." Alle sprøjtemidler er bandlyst. Regnvandet udnyttes. Han samler op til vanding, og overskudsvandet løber i hen i nedsænkede tønder, og en lille sø er dannet. Alt sammen for at få så stor biologisk mangfoldighed som muligt.

"Fliser burde der være afgift på". Jens Juhl mener, at det er på grund af de store flisebelæggninger, at for meget regnvand løber i kloakken og dermed giver oversvømmelsesproblemer. Hans filosofi er, at man skal plante tæt. Så hestebønner sammen med kartoflerne. Så gulerødder og sæt løg tæt. Ikke noget med rækker, men i grupper, så ukrudtet ikke kan få plads. Blodkløver som bunddække under kål. Amarant, som er en smuk spiselig blomst sammen med squash. Der er også plads til høns i Slotshaven. De giver æg, og deres gødning fremmer omsætningen i komposten, særligt, hvis komposten holdes våd. Det var dejligt at se mange vilde blomster i haven samt mange insekter. Der var et fint drivhus. Også to bistader stod på en af terrasserne. De vilde fugle blev også holdt til. Der blev fodret på en plads over hønsegården, hvor der var net omkring, så kattene ikke kunne tage fuglene. Der var tænkt på det hele.

Bliv klogere på danske plantesamfund

Det blev vi, da **Jørgen Jensen** fortalte om plantesamfundene, som er afhængige af klimaet. Alle begreber som biotop, flora, fauna, ruderat, habitat blev gennemgået. Det er godt med en basisundervisning, så vores forening ikke bliver en klub for eliten. Det skal hele tiden være muligt at stå på. Vi har en stor opgave med at tage mod de generationer, som ikke har haft botanik i skolen. Vi fik ikke lært at bruge den elektroniske flora, som lovet, så vi må i gang med emnet igen.

Måske vil det være godt at minde om opslagsmuligheden på www.danmarksflora.dk.

Jørgen Jensen, der har viet sit liv til botanikken kom med en fin definition på ukrudt. "Ukrudt er noget, der gror, hvor det ikke må."

Hvis man har lyst til at se på "ukrudt", så start med bogen: *Danmarks Flora efter voksested*. Gyldendal. 2012

April

Tur til Langebjerg

med biolog i Hillerød Kommune **Jeff Rasmussen**, som gennemgik genopretningsområdets historie. Det var koldt den dag. Heldigvis varmere, da vi senere besøgte området for at lave plantelister. Nu mangler der bare en sti fra Uvelse, så flere kan få glæde af området.

Den kolde skovbrand

Ditte Christina Olrik startede med en historisk gennemgang af, hvordan asketoptørre har udviklet sig år for år, siden den blev observeret i 2003. Undervejs vistes ved hjælp af billeder, hvordan man kan se træernes symptomer på sygdommen, og hun gennemgik det forskningsarbejde med bl. a. genetikken, der var foregået i den 10-årige periode. Det var meget interessant. Man frygter, at kun 2 % af bestanden vil overleve. Derefter gennemgik Ditte Christina Olrik, hvilken betydning sygdommen har haft for skovens driftsplaner, og hvilke tiltag man havde gjort i de 4 frøplantager, hvor man avler til kommende udplantninger. Det er et alvorligt problem, at så få træer kan modstå sygdommen, for hvis man baserer fremtidig avl på for få træer, kommer der indavl. Det var også spændende at høre om samarbejdet med KU og om det internationale samarbejde. Det lød, som om Danmark er i front inden for forskningen.

Maj

I maj var vi på **aftentur**, hvor vi i felten så asketoptørre med **Ditte Christina Olrik**. Det var en god aften, vejret blev godt efter en noget truende vejrudsigt. Det var faktisk så smart, at der kom nogle regnbyger, mens vi var på vej i bilerne fra det ene sted til det andet. Den fremmødte gruppe kørte først til parkeringspladsen på Fredensborgvej, derefter til et skovområde udenfor Fredensborg, og sluttede inde i Gribskov ved nordenden af Esrum sø. Ved de forskellige steder, så vi de syge asketræer i alle aldre og sygdomsstadier, ligesom vi så

de forskellige sygdomstegn. Men det var ikke kun elendighed, for vi fik også forevist 2 store træer, der tilsyneladende er mere eller mindre resistente over for svampen. Disse træer er blandt de ganske få, der skal danne det genetiske grundlag for fremtidens asketræer. Der var stor spøgelyst blandt de fremmødte, og Ditte havde svar på "alt" og havde også medbragt træprøver og illustrationer. Rart med sådan en engageret og vidende foredragsholder. Lidt sjovt var det også, at vi kunne køre inde i skoven.

Turen til Møn var et stjernesbud. Uforglemmelig var naturhistorikeren: **Leif Schak Nielsen** og kunstneren foredragsholderen vandrefalkens vogter: **Niels Peter Andreasen**. Der står en rapport på hjemmesiden, som fortæller om Niels Erik Rasmussens veltilrettelagte tur. Rapporten er lige klar til udprintning fra foreningens hjemmeside: www.naturnord.dk

Fotokurset som Hans Henrik Ibfelt nu har stået for i to år giver gode resultater. Fotograferne **Rune Bjerre og Henry von Würden Jørgensen** er gode vejledere og kurset trækker nye medlemmer. Vi er overbeviste om, at de, der har deltaget i et sådan kursus, bliver bedre fotografer og bliver mere varsomme, når de fotograferer i naturen. Det er meget vigtigt, for vi ved jo, at for ivrige fotografer og ornitologer kan skade naturen. Tænk bare på hvor godt det er, at fiskeørnereden har været afspærret, så ikke for ivrige fotografer har skadet. Det lykkedes vores fiskeørnepar at få 2 unger ud at flyve inden træet væltede i efterårsstormen.

Juni

Besøget hos **Elisabeth og Jens Otto Rasmussen** på deres **økologiske landbrug** gav et indblik i, hvor stort et arbejde det er, at dyrke økologisk. Men de to mennesker, der har uddannet sig som kemikere på DTU, har ikke villet gå på kompromis. De har haft viljen til at "gribe livet", selv om der er meget, de ikke har nået eller haft råd til. Støt dem ved at købe deres produkter. Læg vejen om ad Stengården i Bregnerød.

August

Tur til Søborg Sø som stadig er en mose, men hvor længe?

Bo Christensen fra Cowi gennemgik mulige senarier for tørlægning, og det blev pludselig meget spændende da Helge Andersen, formanden for pumpelaug og Børge Sørensen, formanden for plan-og naturudvalget i Gribskov Kommune kom og deltog i diskussionen.

September

Svampetur med Flemming Rune i Tisvilde Hegn.

Svampe i sol. Bedre kan det ikke være. Flemming Rune lavede en flot udstilling af de fundne svampe på gårdspladsen foran skovfogedboligen i Tisvilde. Tak til skovfoged Søren Agerlund.

Dyrehaven og kronhjorte i brunst

Hans-Henrik Ibfelt tilbragte megen tid af sin barndom i Dyrehaven. Han viste rundt og delte ud af sin viden. Der er stadig natur i Dyrehaven. Gad vide om Grib skov bliver lig Dyrehaven i vores tid? Lidt mærkeligt er det at stå og se på eghjorte i en glasmontre, der er bygget rundt om et træ for at holde på seværdighederne.

Æbler

Vi startede efteråret med et foredrag af **Torben Bo Toldlund-Andersen**. Han er leder af pommetet, som er en afdeling af Det Biovidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet. Han fortalte levende om arbejdet med at finde æblets historie. De største og fineste groede ved Tigris i Irak og ved Yangtse i Kina. Man mener, de gode æblesorter har spredt sig langs silkevejen. Vores æbler er altså ikke forædlede vilde danske æbler, men æblesorter der er kommet ind. De æbler, man i dag laver forsøg med, er æbler fra en stor naturpark i Khazakstan, hvor træer med store æbler gror vildt. Forhåbentlig bliver de ikke udryddet af kvægrift. Foruden at lave samlinger af de gamle sorter, udføres der i dag et stort fremadrettet forskningsarbejde. Hvilke æbler egner sig til de forskellige industriprodukter? Hvilke æbler er mest modstandsdygtige? Hvilke æbler vil kunne danne basis for specialiteter.

Danske frugtavlere kan ikke klare sig, bl. a. fordi de ikke må sprøjte med de samme stoffer, som man bruger syd for grænsen. Kun hvis æblerne forædles til spændende vine og andre drikke vil dansk æbleavl kunne overleve.

Torben Bo Tolddam-Andersen sluttede med at fortælle, at man ikke skal købe økologisk frugt fra udlandet, da der endnu ikke er ensartede krav til økologerne. Køb kun dansk frugt og pas på alle æblejuicerne. De er ofte produceret af kinesiske æbler, som er presset i Kina og tilsat vand inden de sælges i Danmark. Aftenen sluttede med, at vi alle drak æblejuice fra danske æblehaver. På kartonen står der nøjagtig skrevet hvilke æbler, der er presset. Frem med luppen, når man skal købe ind. Fantastisk at blive undervist af en fagmand, der er så engageret i sit stof.

Svampetur med tre generationer

Bjørn Hirtshals, hans datter og barnebarn gik foran med at vise at tre generationer godt kan samles om et fælles emne og have det godt imens. Deltagerne var meget spørgelystne og fik svar fra de engagerede og pædagogiske ledere. Vejret var perfekt og stor var jublen, da der blev fundet nogle svampe som var nye for lederne.

Oktober

Biers massedød

Vi var meget heldige at have fået den meget travle forsker **Jan Kryger** til at komme til os. Han arbejder på Aarhus Universitets afdeling i Flakkebjerg.

Han er orienteret om biers tilstand i Europa og USA. Han fortalte om alle de problemer med monokulturene. Når der ikke er mere at finde i en rapsmark, fordi den er afblomstret er biavleren nødt til at flytte staderne til en anden mark, f.eks. en hvidkløvermark. Det giver stressede bier, og hvis de så tilmed bliver mødt af gifte, kan de miste orienteringsevnen og simpelt hen kollapse.

Det var dejligt, at der blandt gæsterne var en hel del lokale biavlere. De kunne bekræfte, at alt, hvad forskeren sagde, var sandt. De kendte alle problemerne fra deres hverdag. Nogen meddelte endda, at de helt var ophørt med at have bistader på landet, men kun i byområder. Da bierne har en stor betydning for bestøvning, må man sige, at haveejere har fået en stor opgave i at holde haverne fri for gift. Ligeså må kommunerne også være deres ansvar bevidst. Tænk på de store arealer, der administreres af dem. Alle forskningsresultater er tilgængelige på www.biforskning.dk

Fugleture 2013

Foreningen har i år gennemført 4 fugleture. I foråret til Gilbjerg og Hellebæk samt Strødam Engso og i efteråret til Jægerspris Nordskov og Selsø. Vejret har ikke rigtig været med os, og fugleoplevelserne derfor beskedne. Der har bestemt også været plads til flere deltagere. Men vi fortsætter næste år i håb om større tilslutning.

Botaniktur 2013 refereret af Hanne Ertmann

I marts måned planlagde vi 18 botaniktur, som alle blev gennemført. De fleste til nordsjællandske lokaliteter, der kunne nås på aftenure og i sensommeren på halvdagsture.

Anne Messmann viste os i det tidlige forår en fin flora omkring Brede og omegn. - Vi benyttede os endnu engang af Jan Larsens store kendskab til Gribskov, ikke mindst når det drejer sig om sporeplanter. Tre ture blev det til. På den første, som lå i april måned så vi den meget sjældne mos **Buxbaumia viridis**. (Den er på EU-habitatdirektivets bilag II og Bernkonventionens liste I). På de to ture i september og oktober kom vi til fine lokaliteter med ulvefødder og bregner. Vi så, hvad der måske er Danmarks største eksemplar af **otteradet ulvefødder**. Vi så endvidere den sjældne **silkehåret posesvamp**. På den sidste tur handlede det især om mosser.

Der var gensyn med Ledreborg, Heatherhill, Kattehale Mose, Skuldelev Ås og Skrivernæbbet ved Selsø. Ved Heatherhill lykkedes det Jan at genfinde den yderst sjældne bregne **kamillebladet månerude**. Et plejeprojekt er efterfølgende iværksat.

Vestamager havde vi besøgt før, men på denne sensommeraftentur i år kom vi ud i de helt rigtige hjørner med adskillige botaniske sjældenheder på den hovedstadsnære fælled.

En ny destination i regionen var bl.a. Langebjerg Ås ved Uvelse, hvor Mikael Landt viste os en artsrig flora på en lokalitet, som indgår i Hillerød Kommunes naturpleje. Området syd for Sønderø var ligeledes et nyt indslag. Her viste Mogens Tornberg os sikkert rundt til mange spændende planter.

Heldagsturene i år gik til tre udsøgte destinationer. Den 25. maj besøgte vi det meget artsrige naturreservat Kungsmarken ved Lund, hvor vi blev guidet af den danske biologistuderende Mathias Kaae, som bor i Lund.

En uge senere var vi på Rævebjerg og Disbjerg i Odsherred. Rævebjerg er kendt for sin temmelig store bestand af **hylde-gøgeurt** ("Adam og Eva"), som vi foruden mange andre planter fik set.

Jydelejet (Høje Møn) besøgte vi, mens **horndrageren** var på sit højeste. Som tillægsgevinst nåede vi også inden hjemturen at se to andre sjældne orkidéer: **rød skovlilje** og **rød hullæbe** – nogle få eksemplarer på en lokalitet noget sydligere end Jydelejet.

Det blev en sæson med rariteter inden for orkidéerne herunder også **biblomst**, som på få år har bredt sig til en stor bestand i Himmelev Skov ved Roskilde. Nævnes skal også **mygblomst** i kærret ved Skuldelev Ås.

Det har naturligvis handlet om mange andre plantefamilier. En fin sæson, hvor vi har haft rigtig mange velbesøgte ture, og hvor vejret har været med os.

Som noget nyt har vi i år udarbejdet plantelister og en lille rapportering fra de fleste ture. Listerne er i første omgang blevet sendt til deltagerne i de pågældende ture. De kan fås ved henvendelse til **Hanne Ertmann Hansen**, men de vil også blive lagt på foreningens hjemmeside.

Grib livet.

Tramp det ikke ned.

Bær det videre til de næste generationer.

Bestyrelsens referat 2013